

Sandra Duenk

WERKTAALKITS HANDLEIDING

Boom

INLEIDING

DOEL

Het doel van de werktalkits is om praktisch opgeleide NT2-leerders te stimuleren en te activeren om hun Nederlandse taalvaardigheid te ontwikkelen en in hun specifieke werkveld te kunnen gebruiken.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering ingevoerd. In de wet staat beschreven dat het nieuwe inburgeringsstelsel naast de algemene taalontwikkeling, ook specifiek gericht moet zijn op de aansluiting van nieuwkomers op de arbeidsmarkt en het onderwijs. Met andere woorden, in inburgeringstrajecten zouden ze al in een vroeger stadium moeten kennismaken met de taal, die nodig is voor het beroep dat ze in Nederland willen gaan uitvoeren. Ook het rondkijken en meewerken op werkplekken die in hun werkgebied liggen, zou helpen bij het deelnemen aan de arbeidsmarkt of aan een vervolgopleiding.

Met het stellen van deze doelen rees de vraag hoe deze inburgeringstrajecten inhoudelijk ingericht moesten worden. Inmiddels hadden docenten en taalleerders al uitgebreid de keus waar het gaat om reguliere methodes om Nederlands te leren. Ook waren er methodes beschikbaar voor algemene werkvaardigheden. Er was echter nog geen taalmethode op de markt voor specifieke beroepen en werkvelden. Om aan deze behoefte te voldoen, wordt er sinds 2021 gewerkt aan de serie werktalkits. Een leermethode met werkboeken voor verschillende beroepen.

DOELGROEP

De werktalkits zijn vakspecifieke werkboeken Nederlands als tweede taal voor praktisch opgeleide volwassenen. De methode is gericht op anderstaligen die in hun moederland het basisonderwijs hebben afgerond en in Nederland een praktisch beroep (willen gaan) uitoefenen. De methode is ook geschikt voor taalleerders die het middelbaar onderwijs hebben afgerond, maar behoefte hebben aan een eenvoudig, duidelijk opgebouwd werkboek dat met beeldmateriaal ondersteund wordt.

NIVEAU

Een NT2-leerder kan met een werktalkit beginnen als hij het Nederlands op niveau A1 van het Europees referentiekader (ERK) beheerst. Hij heeft de basisbeginselen onder de knie waarop de werktalkits verder bouwen. Het taalniveau van de inhoud van de werktalkits ligt tussen A1 en A2.

MATERIAAL

De werktalkits bestaan uit een boek en een uitgebreide website (www.nt2school.nl). In het boek staan de hoofdstukken en een bijlage met onregelmatige werkwoorden in de verleden tijd die veel in het specifieke werkveld worden gebruikt.

Op de website is het volgende materiaal te vinden:

- de geluidsfragmenten;
- de antwoordsleutels van de oefeningen;
- extra online oefeningen (herhaling van woordenschat door middel van zinnen beluisteren, woorden invullen en zinnen uitspreken);
- de docentenhandleiding;

GEBRUIK VAN DE WERKTAALKITS

Opzet duale trajecten

Steeds meer taalscholen bieden duale trajecten aan waarbij het leren van de taal gecombineerd wordt met het opdoen van ervaring en het leren gebruiken van de taal op een werkplek. Er is daarbij een onderscheid tussen lange en korte duale trajecten.

Bij lange trajecten, bijvoorbeeld van twee jaar, nemen taalleerders vaak vanaf het eerste moment deel aan de praktijk. Het traject bestaat uit verschillende modules (taalverhoging, informatie over werken in de praktijk, voorbereiding op een eventuele vervolgopleiding, werknemersvaardigheden). Deze modules worden aangeboden tijdens de taallessen. Aan het einde van het traject zijn er twee mogelijkheden: de deelnemer gaat meteen aan het werk, meestal met een POM traject (Project Op Maat), of hij gaat een vervolgopleiding doen (mbo1 of mbo2).

Korte duale trajecten worden vaak opgezet vanuit een werkgever om de werknemers die op dat moment al volledig werken, taalverhoging aan te bieden. Ze duren meestal niet langer dan een paar weken en er is vaak een specifieke leervraag of een specifiek leerdoel vanuit de werkgever. Taalleerders krijgen bijvoorbeeld één of twee keer per week les op de werklocatie.

Gebruik werktalkits bij duale methodes

Bij een lang duaal traject kan een werktalkit gebruikt worden als een kapstok. Er zit een lineaire opbouw in de thema's en de grammatica die in de hoofdstukken worden aangeboden. Het boek kan dus van het begin tot het einde helemaal doorgewerkt worden. Afhankelijk van de groep taalleerders kan de docent materiaal naast de werktalkit aanbieden. Er kunnen bijvoorbeeld specifieke praktijkvragen van cursisten zijn of er is feedback vanuit de begeleiders/collega's op het werk. Ook kan de docent tijdens de lessen constateren dat cursisten nog specifieke extra oefeningen nodig hebben, bijvoorbeeld op het gebied van grammatica, uitspraak en spelling. Afhankelijk van de ruimte binnen het traject kan er ook gekozen worden voor het gebruik van een complete reguliere methode naast de werktalkit.

Bij een kort traject kan een werktalkit ingezet worden om te ondersteunen in de specifieke leervraag. De docent kan dan bepaalde hoofdstukken, onderdelen of opdrachten selecteren voor de lessen, die naar dat leerdoel toewerken. Ook hierbij kan de docent de hoofdstukken aanvullen met extra materiaal.

Tips voor goed verloop duale trajecten

Bij de start van een duaal traject vindt meestal een intake plaats. Daarbij wordt gekeken naar niveau, leerbaarheid, doelen en belastbaarheid. Bij een intake is het belangrijk om niet alleen te kijken waar iemand nu staat, maar ook welk doel iemand wil bereiken en of dit haalbaar is.

Groepen binnen een duaal traject zijn niet altijd homogeen. Dat betekent dat docenten binnen een traject moeten kunnen differentiëren. Het is echter aan te raden om te grote niveauverschillen te vermijden, zodat een traject zowel voor docenten als voor cursisten leerbaar blijft.

Ook is het van belang dat de werkplek van de cursist het traject ondersteunt. Leidinggevenden en collega's kunnen bijvoorbeeld een korte training krijgen hoe zij kunnen begeleiden. De taalschool kan ook met de begeleiders van de werkplek kijken of er een lineaire en geleidelijke opbouw is in de werkzaamheden. En tijdens het traject is een goede communicatie met de werkplek van groot belang voor het afstemmen van het aanbod van de school op de praktijk en andersom.

Tot slot is het vooral bij lange trajecten van belang om de cursist te blijven ondersteunen, bijvoorbeeld door coaching bij het vinden van een definitieve werkplek of bij ondersteuning van opdrachten van de opleiding die gevolgd gaat worden.

TIJDSINVESTERING

De werktalkits bestaan gemiddeld uit twaalf hoofdstukken. Per hoofdstuk worden er nieuwe taalhandelingen en gemiddeld vijftig algemene en dertig vakspecifieke woorden aangeboden. Per hoofdstuk heeft een taalleerder ongeveer vijf uur voor het boek nodig en drie uur voor de bijbehorende online oefeningen. Dit betekent een totaal van zesennegentig uur voor alle hoofdstukken. Dit kan echter wel per groep en per individuele NT2-leerder verschillen, afhankelijk van taalachtergrond, taalgevoeligheid en persoonlijke omstandigheden. Ook is het belangrijk dat NT2-leerders gestimuleerd worden om regelmatig het taalaanbod van de methode te herhalen en (op de werkplek) te gebruiken, zodat de stof niet alleen passief maar ook actief is verworven.

DIDACTISCHE ACHTERGROND

De werkaalkits laten zien dat het voor praktisch opgeleiden die op een lager niveau een beroep uitoefenen, mogelijk is om op een aansprekende en gestructureerde manier het Nederlands te leren. De methode biedt veel houvast door ondersteunend beeldmateriaal en een stap-voor-stapopbouw. Daarbij krijgt de taalleerder ook de mogelijkheid om zelf veel kilometers te maken met spreken en schrijven. Na het werken met een werkaalkit zullen taalleerders het Nederlands met meer vertrouwen op hun werkplek kunnen gebruiken.

De werkaalkits zijn gebaseerd op de volgende vier pijlers:

- 1 Het Europees Referentiekader (ERK)
- 2 Het ABCD-model van Neuner
- 3 Praktisch, toepasbaar taalaanbod binnen een context
- 4 De kracht van beeld en herhaling

1 HET EUROPEES REFERENTIEKADER (ERK)

In elke werkaalkit wordt taal aangeboden die nodig is voor een specifiek werkveld. Daarnaast heeft het ERK een leidende rol gespeeld bij de keuze voor woordenschat, taalhandelingen, grammatica en werkvormen.

In het ERK staat beschreven wat een taalleerder beheerst wanneer hij niveau A1 heeft verworven, gespecificeerd voor luister-, lees-, spreek- en schrijfvaardigheid. De ontwikkeling van de werkaalkits is hier sterk op gebaseerd, en werkt vanaf dit beginniveau verder richting niveau A2.

2 HET ABCD-MODEL VAN NEUNER

Het ABCD-model van Neuner is bepalend geweest bij de ontwikkeling van de werkaalkits. Ik zal hier eerst het model van Neuner presenteren. Vervolgens zal ik toelichten waarom dit model zo belangrijk is voor de werkaalkits en de doelgroep. Dit zal ik ook toelichten met een voorbeeld uit de *Werkaalkit Logistiek*.

2.1 De oefeningentypologie van Neuner

De oefeningentypologie van Neuner beschrijft de ideale opbouw van oefeningen in het (communicatieve) taalonderwijs, en onderscheidt in die opbouw 4 fasen. Deze fasen zijn opgebouwd van receptief, via reproductief naar productief. Ook bouwen ze op van gesloten naar open, en van voorspelbare naar onvoorspelbare oefeningen. Hieronder een korte omschrijving van elk van de fasen.

A: De oefeningen in deze fase zijn vooral gericht op receptieve taalvaardigheden. In deze zogenaamde semantiseringsfase staat het aanbieden van taalmiddelen centraal. Dat wil zeggen dat de nadruk ligt op het begrijpen van teksten, zinnen en woorden (zowel in gesproken als in geschreven vorm). De vaardigheden zijn daarom met name luisteren en lezen.

- B:** In de B-fase worden de taalmiddelen ingeslepen. We noemen deze fase dan ook de consolideringsfase. Concreet gezegd wordt hier de taal (woorden, zinnestelsels, grammaticale structuren) aangeboden en geoefend die nodig is om te kunnen communiceren in de doeltaal. De oefeningen zijn vaak sterk gestructureerd. Zelf spreken en schrijven komen voor het eerst aan bod.
- C:** De volgende fase biedt de leerlingen de ruimte om de taal die in de vorige twee fasen opgestoken is te gaan produceren en zo uitdrukking te geven aan eigen ideeën. De taalproductie in deze fase is nog gestuurd.
- D:** In deze laatste fase komen de leerlingen tot vrije productie van de taal, waarbij ze slechts weinig of zelfs geen hulpmiddelen meer aangeboden krijgen. Het doel is hier om echte communicatie tot stand te brengen.

2.2 Het belang van het ABCD-model voor de werktalkits en de doelgroep

De werktalkits zijn geschreven voor praktisch opgeleide NT2-leerders. Het leren van de taal kan voor deze doelgroep als lastig worden ervaren. Er is zoveel te leren en vaak is er onzekerheid over de eigen studievoordingen.

Ik ben van mening dat een taalleerder zijn taal zo goed mogelijk kan ontwikkelen met een methode waarin rekening wordt gehouden met het ABCD-model van Neuner. Met een stap-voor-stap-aanpak waarbij een taalleerder steeds begeleid wordt van receptieve oefeningen naar vrije productie, zal hij ervaren dat het leren van de taal een behapbaar proces is. Zeker op A-niveau bestaat het leren van een taal uit blokjes aanbod die op een logische manier op elkaar gestapeld kunnen worden. Voordat een taalleerder verder kan 'stapelen' zal hij de stappen A, B, C en D moeten doorlopen om een stevige basis te hebben voor het volgende 'blok'. De taalleerder zal baat hebben bij deze gestructureerde aanpak. Door eerst de mogelijkheid te krijgen om te luisteren, te lezen en te kopiëren, zal hij met meer zekerheid de stap zetten naar vrije productie op zijn eigen niveau. Hierdoor zal hij het leren van het Nederlands als een plezier gaan ervaren. Ook voor de docent biedt het een handig houvast bij het voorbereiden van de lessen.

Het ABCD-model biedt ook de mogelijkheid voor differentiatie in de lessen. Voor deze doelgroep zal het niet voor alle taalleerders mogelijk zijn om bij de verschillende onderdelen bij fase D (vrije productie) uit te komen. Daarom bieden de meeste werkvormen in het boek nog een structuur aan bij de taalproductie (fase B en C). De docent kan voor sterke taalleerders vrijere oefeningen bedenken, of de oefeningen uit het boek zonder hulpstructuren laten doen.

2.3 Een praktijkvoorbeeld

In deze paragraaf wil ik het belang van het ABCD-model illustreren aan de hand van een voorbeeld uit de *Werktaalkit Logistiek*. Het gaat om oefening 1 tot en met 4 van hoofdstuk 3 (Werkmaterialen).

- A:** Bij oefening 1 wordt het taalaanbod geïntroduceerd met een overzicht van werkmaterialen (afbeelding en woord) en wat we ermee kunnen doen (de heftruck - goederen verplaatsen). De NT2-leerder kan naar het taalaanbod luisteren en meelesen. Hij bevindt zich dus in de receptieve fase.

B: Bij oefening 2 werken de taalleerders in tweetallen. Ze doen een spreekoefening. Cursist A leest de vraag en cursist B leest het antwoord. De vragen en de antwoorden zijn gegeven. Het gaat in deze fase dus eigenlijk nog om kopiëren. De taalleerders krijgen de mogelijkheid om het nieuwe taalaanbod (de werkmaterialen en wat we ermee kunnen doen) zelf uit te spreken en te zien in de context van een eenvoudige zin.

Cursist A: Wat is dat?
Cursist B: Dat is een (heftruck).
Cursist A: Wat doe je daarmee?
Cursist B: ... (goederen verplaatsen).

C: Bij oefening 3 kan de NT2-leerder woorden voor werkmaterialen in zinnen invullen. Hij kan dus nu de verworven taal zelf gaan produceren binnen een eenvoudige oefening.

D: Bij oefening 4 kan de NT2-leerder zinnen compleet maken. Bij deze laatste stap gaat het om vrije productie van zinnen waarin de woordenschat voor het gebruik van werkmaterialen terugkomt.

Ik gebruik een heftruck om _____.

Het meeste taalaanbod en de bijbehorende oefeningen in de werктаalkits zijn gebaseerd op dit model. Dit zorgt ervoor dat er in de lessen een goede balans ontstaat tussen aanbod en uitleg van de docent en oefeningen waarbij de NT2-leerder zelf aan de slag kan gaan. In het laatste geval kan de docent rondlopen voor vragen en feedback. Ten slotte kan de docent oefeningen weer klassikaal behandelen.

3 PRAKTISCH, TOEPASBAAR TAALANBOD BINNEN EEN CONTEXT

Bij het ontwikkelen van de werктаalkits is gekozen voor taalaanbod dat de NT2-leerder direct kan toepassen op zijn werkplek. Dit betekent dat de dialogen, voorbeeldzinnen en woordenschat aansluiten bij de dagelijkse werkpraktijk. Daarnaast is het van groot belang dat woorden in een context aangeboden worden. Wanneer een NT2-leerder op het werk over zijn werkrooster wil overleggen, zal hij pas zelf over kloktijden gaan spreken, als hij weet dat de woorden 'om' en 'van... tot' daarbij gebruikt worden.

4 DE KRACHT VAN BEELD EN HERHALING

Bij taalconferenties is het soms mogelijk om een beginnersles in een compleet andere taal dan het Nederlands te volgen. Wie dit nog nooit heeft ervaren, raad ik aan een beginnersles in een vreemde taal bij een collega-docent bij te wonen. Pas dan kun je echt ervaren hoe het is om in contact te komen met een nieuwe taal waarvan elke klank en elk woord vreemd voor je is, en waarbij je niets kunt herkennen vanuit je moedertaal of de andere vreemde talen die je beheerst. Na de inspiratie van het nieuwe begin, vraag je je misschien al snel af waar je het doorzettingsvermogen vandaan moet halen om de nieuwe taal tot op een zeker niveau onder de knie te krijgen.

Voor de meeste NT2-leerders zal het niet veel anders zijn. Daar komt nog bij dat praktisch opgeleiden misschien niet altijd het meeste vertrouwen hebben in hun eigen leer mogelijkheden. Met de werктаalkits ontwikkelen we een leerlijn die NT2-leerders inspireert om verder te gaan met hun

taalleerproces. Om dat te kunnen bereiken, wordt de methode in de eerste plaats ondersteund door duidelijk beeldmateriaal in kleur. Het is makkelijker en aantrekkelijker, als de betekenis van woorden door middel van afbeeldingen snel duidelijk wordt. Het taalleerproces wordt op deze manier niet te veel 'onderbroken' door het steeds moeten opzoeken van nieuwe woorden.

Wanneer de NT2-leerder de betekenis van een woord heeft begrepen, is het van groot belang dat het woord nog minstens zeven keer in de methode aangeboden wordt. De laatste belangrijke pijler waarop de werktalkits zijn gebaseerd, is dan ook herhaling. Woorden die in de blokken met taalhandelingen en woorden, en in de dialogen worden aangeboden, komen binnen de hoofdstukken en bij de online oefeningen steeds weer terug. Ook worden ze opnieuw gebruikt in latere hoofdstukken. Herhaling geeft de taalleerder een positief gevoel. Hij merkt steeds vaker dat hij woorden niet is vergeten. Bovendien blijft nieuw taalaanbod behapbaar, doordat het in de methode gecombineerd wordt met reeds bekende woorden en structuren.

THEMA'S

De werktalkits bestaan gemiddeld uit twaalf hoofdstukken. De helft daarvan behandelt algemene werkgerelateerde thema's:

- Contact hebben met een collega of klant;
- Werk overdragen;
- Werk verdelen;
- Praten over werkroosters;
- Veiligheidsregels begrijpen;
- Informatie in een arbeidsovereenkomst kunnen lezen;
- Een functioneringsgesprek kunnen voeren

In de andere hoofdstukken worden thema's behandeld die bij het specifieke werkveld van de werktalkit horen. Het gaat hier met name om het aanleren van woorden voor werkmaterialen en taken, en het kunnen beschrijven van werkprocessen.

Elk hoofdstuk bestaat uit gemiddeld twaalf pagina's. In de inleiding (paragraaf tijdsinvestering) vind je suggesties over de gemiddelde lestijd per hoofdstuk.

OPBOUW PER HOOFDSTUK

Elk hoofdstuk is op dezelfde manier opgebouwd. Dat wil zeggen met dezelfde onderdelen die steeds in dezelfde volgorde aangeboden worden. Dit zorgt ervoor dat de structuur van de lesmethode zowel voor de taalleerder als voor de docent duidelijk is. Bij taalleerders voor wie alles uit het boek nog nieuw is, is het aan te raden om bij het gebruik de volgorde van de onderdelen aan te houden. Bij elke dialoog, taalhandeling of oefening wordt er een nieuw stukje taalaanbod toegevoegd aan wat er eerder aangeboden is. Kleine stukjes kennis worden op die manier in een logische volgorde verworven, en reeds aangeboden kennis wordt opnieuw herhaald.

In elke werktalkit maken taalleerders kennis met twee collega's. Dit zijn de personages die ze het hele boek door volgen.

Je vindt in elk hoofdstuk de volgende onderdelen:

WAT GA JE LEREN?

Elke hoofdstuk begint met een geel blok waarin een taalleerder kan zien wat hij in het hoofdstuk gaat leren. De leerdoelen worden er beschreven.

TAALHANDELINGEN EN WOORDENSCHAT

De werktalkit bevat gekleurde blokken met praktische overzichten, zinnen en woorden die de taalleerder nodig heeft voor bepaalde taalfuncties (b.v. werk verdelen, werk overdragen, informatie vragen, werkmaterialen, werktaken, etc.). Deze zinnen en woorden zijn ingesproken en kunnen op de website beluisterd worden.

SPREKEN

Volgend op deze gekleurde blokken krijgen de taalleerders de mogelijkheid om zelf te spreken met deze woorden en zinnen. Hierbij hoeven ze niet veel moeite te doen om zinnen te construeren. De spreekoefeningen, veelal in tweetallen, zijn zo opgesteld dat de meeste woorden en zinnen al gegeven zijn. Dezelfde structuur of dezelfde kleine dialoog wordt een aantal keer herhaald, waarbij er steeds een kleine variatie uitgelokt wordt. Door deze herhaling kan het taalaanbod makkelijker onthouden worden. Bovendien krijgt de taalleerder meer zelfvertrouwen, omdat hij zelf, of met zijn medecursist, in staat is om langere tijd in het Nederlands te spreken.

SCHRIJVEN

In een hoofdstuk worden ook oefeningen aangeboden om de woordenschat en de eenvoudige grammatica toe te leren passen in een schrijfofdracht. Deze opdrachten zijn altijd gestuurd. Het gaat om plaatjes van werkprocessen beschrijven, e-mails aan collega's, leidinggevende of klanten compleet maken, zinnen maken met gegeven woorden of woorden invullen in zinnen.

LEZEN EN LUISTEREN

Aansluitend bij de belangrijke woorden en taalhandelingen kan de taalleerder teksten lezen en beluisteren. Bij deze oefeningen worden verschillende vraagvormen aangeboden: maak de gatentekst compleet, kies waar/niet waar, kies uit twee woorden de juiste, vul het juiste woord in in een zin, en zet informatie uit de tekst in een tabel.

De audio voor de luisterteksten vind je op de website.

NEDERLANDSE WERKCULTUUR

Voor het onderhouden van goede werkrelaties is het niet alleen van belang om de taal goed te beheersen, maar ook om op de hoogte te zijn van de heersende werkcultuur in een land. Hoewel die bij bedrijven in Nederland heel verschillend kan zijn (om nog maar niet te spreken van het verschil in karakter van medewerkers), kunnen we toch tot op zekere hoogte spreken van een typische Nederlandse werkcultuur.

Bij dit onderdeel in het hoofdstuk krijgt de taalleerder een aantal werksituaties te lezen waarbij hij door middel van meerkeuze-antwoorden kan kiezen wat hij in deze situaties zou doen. Ook kan hij bedenken wat een Nederlandse werknemer waarschijnlijk zou doen.

Bij deze oefeningen is er natuurlijk nooit één antwoord honderd procent goed. Het gaat erom dat de taalleerder de mogelijkheid krijgt om met zijn medecursisten, docent, collega's of begeleider van gedachten te wisselen over deze zaken. Tijdens de lessen is het waardevol om een link te leggen naar vergelijkbare situaties op de werkplek van de taalleerder en ervaringen uit te wisselen.

ONLINE

Aan het einde van een hoofdstuk wordt de taalleerder uitgenodigd om op de website de bijbehorende online oefeningen te doen. Met deze oefeningen kan alles worden herhaald wat er in het hoofdstuk aangeboden is.

In de online leeromgeving vindt de taalleerder flashcards. Op deze kaartjes staan de belangrijkste woorden die in het hoofdstuk aangeboden worden. Op de voorkant staat een afbeelding en op de achterkant het bijbehorende woord. Ook kan de uitspraak van het woord beluisterd worden. Uit de praktijk blijkt dat veel taalleerders moeite hebben met het onthouden van nieuwe woordenschat. De kaartjes bieden een handvat om op een leuke manier woorden te leren en te blijven herhalen.

Naast de flashcards zijn er oefeningen om de luister-, lees-, spreek- en schrijfvaardigheid te trainen. Bij veel van deze oefeningen is audio beschikbaar, zodat woorden en zinnen beluisterd en nagezegd kunnen worden.